

«نقش نهاد علم در جنگ و پسا جنگ» در گفت‌وگو با حسین ابراهیم‌آبادی بررسی شد

مأموریت جدید دانشگاه

سیاست‌گذاری فرهنگی

مهدیه‌سادات تقیبی

گروه اندیشه

دانشگاه، حساس‌ترین نبض تپنده جامعه است؛ نهادهای که در بزنگاه‌های تاریخی، رخدادها را به «راهبردها» و «راهکارها» بدل می‌کند. در روزهای که کشور تجربه دو جنگ تحمیلی را داشته است، بازخوانی نقش دانشگاه

در دوران جنگ و پسا جنگ بیش از هر زمان دیگری ضروری به نظر می‌رسد؛ چرا که دانشگاه تنها بازتاب‌دهنده بحران‌ها نیست، بلکه «نهاد افق‌گشایی» است که باید مستقل از هیاهوها، مسیر ساختن آینده را ترسیم کند. در همین راستا، با دکتر حسین ابراهیم‌آبادی، دانشیار پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و مدیر گروه مطالعات آینده‌نگر این مرکز، به گفت‌وگو نشستیم تا از او درباره تأثیر جنگ بر ساختار و محتوای آموزش عالی، الزامات دانشگاه پسا جنگ و نقش دانشجویان در این تحولات بپرسیم. ابراهیم‌آبادی که حوزه تخصصی او «آینده‌نگری دانشگاه در ایران» و «مطالعات فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی» است، معتقد است دانشگاه در میانه بحران، باید هم‌زمان هم از تداوم امر دانش‌ورزی صیانت کند و هم با ایده‌پردازی برای آینده، به یکی از بازیگران اصلی عبور عقلانی از جنگ و بازسازی اجتماعی بدل شود.

جناب دکتر ابراهیم‌آبادی این دو جنگ تحمیلی اخیر، آیا نظام آموزش عالی ایران را در سطح ساختار یا محتوا متأثر خواهد کرد؟ قابل انکار نیست که در شرایط جنگی، بسیاری از اولویت‌های حیات اجتماعی و امور معمول جامعه مانند امور فرهنگی، هنری و دانشی به حاشیه رانده می‌شود. دانشگاه در موقعیت جنگ، بی‌شک در روابط و مناسبات دچار اختلال می‌گردد؛ چرا که امر دانش‌ورزی اساساً در شرایط نوزامال میسر است و نهاد علم، نه تنها با مخاطرات، بلکه با تاکنه‌ها و تغییرات سریع و پدیده‌ها نیز روبه‌روست. با این حال، با فرض تداوم جنگ، دانشگاه می‌تواند نقش‌های جدیدی را ایفای کند؛ برای نمونه، ایفای نقش در کاهش تنش‌ها و تعارضات در ساختار اجتماعی و مشارکت فکری در جهت افق‌گشایی برای حکمرانی کارآمد و ایده‌پردازی برای مدیریت و خروج عقلانی از جنگ.

در پسا جنگ، دانشگاه چگونه می‌تواند از نقش و افکندگی فراتر برود و به نهاد ایده‌پرداز برای حکمرانی

کارآمد و بازسازی‌آینده تبدیل شود؟ در رخداد بزرگی مانند جنگ، به دلیل شرایط خاص ناشی از مواجهه با دشمن، آینده‌آنگونه که باید در پیش چشم قرار نمی‌گیرد. در این میان، از دانشگاه انتظار می‌رود علاوه بر همدلی و هم‌کاری در شرایط جنگ، دربارۀ آینده پسا جنگ ایده‌پردازی کند و در موقعیت‌های ویژه به کمک حکمرانی و دولت بیاید. در نهایت، دانشگاهیان به عنوان نیروهای پیشگام در عرصه روشنگری، وظیفه دارند در میانه جنگ، میدان بازی جدیدی را معماری و معرفی کنند و ایده‌های مؤثر و پیش‌دستانه را به عنوان سرمشق به نظام تصمیم‌گیری ارائه دهند.

تجربه تاریخی کشورها نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها پس از بحران‌های بزرگ دچار دگرگونی می‌شوند. به نظر شما دانشگاه پسا جنگ، چه تحولاتی را باید دنبال کند؟

ایران در شرایط عادی درگیر جنگ نشده است. شرایط پیش از جنگ و تعارضاتی که جامعه دانشگاهی در دی ماه ۱۴۰۴

دانشگاه در

میانۀ جنگ

نباید تنها

درگیر و افکند

به بحران

باشد، بلکه

باید به نهادی

افق‌ساز در

حکمرانی بدل

شود تا بتواند

به کاهش

تعارضات

اجتماعی و

مشارکت فعال

در بازسازی

عقلانی

پسا جنگ

کمک کند

تجربه کرد، شدت تفاوت‌های نگرشی، احساسی و رفتاری دانشجویان را به نمایش گذاشت. در عین حال، اجتماع دانشگاهی و بدنه دانشجویی در جریان دفاع (جنگ تحمیلی) سوم، حول محور مفاهیم میهنی، پرچم و نمادهای دینی، با دگرگونی‌های ذهنی و نگرشی قابل ملاحظه‌ای روبه‌رو شده است که به نظر می‌رسد زمینه‌ساز تغییراتی در نگرش‌های گروهی دانشجویان باشد؛ نتایجی که باید در دوران پسا جنگ در دانشگاه منتظر مشاهده آنها بود. از این رو، الگویی که دانشگاه باید دنبال کند، نقش مفاهیم میان گروه‌های مختلف دانشجویی در سطح دانشگاه و پیشگامی در مشارکت فکری در سطح ملی و حل مسائل کلیدی در سطوح تصمیم‌سازی است.

تقویت «دانشگاه‌های مسأله‌محور» چقدر می‌تواند ما را از بحران‌های ناشی از جنگ تحمیلی گذر دهد؟

دانشگاه در همه شرایط باید کارکرد علمی خود را حفظ کند. در زمانه جنگ، دو انتظار اصلی از دانشگاه وجود دارد: اول اینکه فرآیند آموزش دچار تعطیلی نشود و

عکس: علی محمدی ایران

اگر بخواهید سه اقدام فوری و عملی برای آغاز تحولات دانشگاه پسا جنگ پیشنهاد دهید، چه خواهد بود؟

بشر

نخست، برداشتن گام‌های مسئولانه نظام آموزش عالی در قبال آموزش‌های مبتنی بر فضای «سایبر فیزیکال»؛ شامل ایجاد نظام آموزش الکترونیکی و حمایت از نظام پشتیبان محتوا و تولید درس‌نامه‌های الکترونیکی است. این اقدامات نباید با تأخیر همراه شوند. دوم، ایجاد سازوکاری فوری برای مستندسازی و گزارش از اتفاقات مربوط به دانشگاه‌های آسیب‌دیده از جنگ؛ از جمله گزارش دقیق از بار مالی، معنوی، فناوری و اطلاعاتی ناشی از صدمات وارده بر مراکز علمی در سطح ملی و بین‌المللی است و گام سوم، بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های فکری، مطالعاتی و دانشی دانشگاه‌ها، استادان و محققان در جهت افق‌گشایی برای آینده پسا جنگ‌های تحمیلی است.

نقش دانشجویان در میانه جنگ، همکاری به عنوان یک جریان جوان و پیشرو در مسیر کاهش آسیب‌های وارده بر مردم است. آنها باید مسئولیت اخلاقی و عاملیت خود را در کاهش تنش‌های فکری میان جریان‌های متنوع دانشجویی و جامعه در نظر بگیرند تا خود به عامل اصلی تحول تبدیل شوند.

در فرآیند این مأموریت جدید، نقش و سهم دانشجویان چیست؟

ایران زمین

ایران در «ایران»

لایروبی نشدن نهرها علت سیل در اندیمشک

اندیمشک - استاندار خوزستان با اشاره به سیلاب و آبگرفتگی شدید معابر اندیمشک در روزهای ابتدایی فروردین امسال، علت این سیل را لایروبی نشدن نهرهای این شهرستان بویژه نهر علی کمال اعلام کرد. سید محمد رضا موالی‌زاده گفت: «بازنگی‌های شدید روزهای ابتدایی فروردین امسال در این شهرستان موجب نفوذ حجم بالایی سیلاب به منازل شهروندان و مدفون شدن کامل زیرگذر اندیمشک در زیر آب شد.» وی افزود: «اگر لایروبی از قبل انجام آب به راحتی تخلیه می‌شد، امکان بروز چنین آبگرفتگی شدیدی در این شهر فراهم نمی‌شد.»

استاندار خوزستان با اشاره به آغاز عملیات لایروبی نهرهای شهرستان اندیمشک بیان کرد: «عملیات لایروبی نهر علی کمال اندیمشک طی روزهای گذشته آغاز شده و با جدیت در حال پیگیری است.» بر اثر بازنگی پنجم و ششم فروردین ماه در اندیمشک که طی آن در مدت ۴۰ دقیقه بیش از ۱۰۰ میلیونمیلیمتر بارندگی در اندیمشک ثبت شد، ارتفاع آب در برخی مناطق این شهر به بیش از ۲ متر رسید. طبق ارزیابی اولیه، بیش از یک هزار و ۵۰۰ منزل مسکونی در شهرستان اندیمشک دچار خسارت ناشی از سیل شده است.

ورود دستگاه قضا به الزام انتقال حساب بانکی شرکت‌ها به کرمان

کرمان - عدم انتقال بخش عمده‌ای از حساب‌های بانکی شرکت‌ها و بنگاه‌های بزرگ اقتصادی به استان کرمان منجر به آن شد تا در شورای معادن، مصوبه‌ای را ارائه کنند که از دستگاه قضایی می‌خواهد به این موضوع ورود کند. البته در این مرحله، بنا به گفته مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان کرمان قرار است دستگاه قضا انتقال حساب‌ها را رصد کند تا هم میزانی که به بانک‌های استان منتقل شده و هم دلایل عدم انتقال، مشخص شود.

انتقال حساب‌های بانکی شرکت‌های بزرگ اقتصادی به استان کرمان به استناد ماده ۴۳ قانون برنامه ششم توسعه دنبال می‌شود؛ ماده قانونی که در برنامه هفتم توسعه نیز آمده و بر اساس آن، شرکت‌ها ملزم هستند تا دفاتر مالیاتی و گردش حساب خود را به استان محل فعالیت و همان منطقه‌ای منتقل کنند که از منابع آن برداشت انجام می‌دهند.

مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان کرمان گفت: «طبق رصدهایی که صورت گرفته، بخش عمده‌ای از گردش حساب‌های بانکی شرکت‌ها به استان برگشت نشده و در این وضعیت، قرار شد مسیر قانونی طی شود.»

مهدی حسینی‌نژاد افزود: «در شورای معادن استان مصوب شد که دستگاه قضا نحوه انتقال را رصد و مشخص کند که چه میزان انتقال پیدا کرده و دلایل عدم انتقال حساب‌ها بررسی شود.»

وعده‌های دولت چهاردهم در سرزمین نخل و آفتاب در حال تحقق است

تکمیل طرح‌های زیرساختی در سیستان و بلوچستان

گزارش

شیمایجهانبخش

گروه ایران زمین

سیستان و بلوچستان، استانی که سال‌ها ناشی با محرومیت، فاصله و شاخص‌های توسعه و مشکلات زیرساختی گره خورده بود، اکنون در نقطه‌ای متفاوت ایستاده است؛ نقطه‌ای که در آن فاصله میان «توسیع» تا «اجرای» طرح‌ها و پروژه‌های توسعه‌ای و زیرساختی به‌طور محسوسی کوتاه شده و نشانه‌های تغییر در کف میدان قابل رصد است. عبور میانگین پیشرفت فیزیکی طرح‌های مصوب سفر دولت چهاردهم از مرز ۷۵ درصد و ثبت تخصیص اعتباری بیش از ۱۰۳ درصد، تنها یک گزارش آماری نیست، بلکه بیانگر شکل‌گیری یک الگوی اجرایی تازه در مدیریت توسعه این استان است؛ الگویی که بر سرعت، نظارت و الزام به نتیجه تأکید دارد. در این میان، تکمیل پروژه‌های کلان زیرساختی به‌ویژه در حوزه حمل‌ونقل،

تمرکز بر زیرساخت ستون اصلی تحول

در میانه مجموعه پروژه‌های تعریف‌شده، حوزه حمل‌ونقل به‌عنوان پیشران اصلی توسعه، سهم غالب را به خود اختصاص داده است؛ تمرکز اصلی در این حوزه به توسعه است و نقش آن در کردی‌های تجاری، کاملاً قابل توجیه است.

اکبری در این باره توضیح داد: در نخستین سفر استانی دولت چهاردهم، ۳۴ مصوبه با مشارکت ۸ وزارتخانه و اعتباری حدود ۳۴ تا ۳۵.۵ همت تصویب شد که بخش عمده آن به پروژه‌های زیرساختی اختصاص دارد.

در این میان، وزارت راه و شهرسازی با ۱۶ مصوبه و حدود ۲۹ همت اعتبار، محور اصلی اجرای پروژه‌ها به شمار می‌رود. خروجی این تمرکز، اجرای حدود ۳۵۰ کیلومتر ترانس‌دوم و راه اصلی و ثبت ۱۶ پیشرفت ۲۲ درصدی در این بخش است؛ رقمی که نشان‌دهنده نزدیک شدن شبکه جاده‌ای استان به یک استاندارد قابل قبول است.

معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان با اشاره به روند اجرای طرح‌ها بیان کرد: بخشی از منابع تخصیص یافته هنوز وارد فاز اجرایی نشده و دستگاه‌های اجرایی باید در ماه‌های باقی‌مانده سال مالی روند اجرای پروژه‌ها را تسریع کنند.

معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان همچنین از پیشرفت قابل توجه پروژه راه‌آهن چابهار - زاهدان خبر داد و اظهار کرد: در کنار جاده‌ها، پروژه راه‌آهن چابهار-زاهدان نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین طرح‌های ملی، به مراحل پایانی رسیده است. این پروژه به حدود ۹۲ درصد پیشرفت رسیده و بخش عمده عملیات اجرایی آن به پایان رسیده و تنها مراحل تکمیلی باقی‌مانده است. نکته مهم این طرح‌ها این است که تکمیل این مسیر ریلی، عملاً حلقه اتصال بنادر جنوبی به شبکه ریلی کشور را تکمیل می‌کند و می‌تواند جایگاه استان را در ترانزیت منطقه‌ای متحول سازد.

ناهمگونی در پیشرفت؛ چالش مدیریت اجرا

اکبری در ادامه به وضعیت سایر پروژه‌های دستگاه‌های اجرایی اشاره کرد و گفت: طرح‌های وزارت نیرو با ۹۱ درصد تخصیص و ۶۷ درصد پیشرفت، وزارت علوم با ۹۰ درصد پیشرفت، وزارت بهداشت با ۸۸ درصد پیشرفت، وزارت ورزش و جوانان با ۹۱ درصد پیشرفت و سازمان حفاظت محیط‌زیست با ۳۷ درصد پیشرفت در حال اجرا هستند.

وی ادامه داد: با وجود پیشرفت قابل توجه در بسیاری از پروژه‌ها، بررسی عملکرد دستگاه‌ها نشان می‌دهد که این روند در همه بخش‌ها یکسان نیست. در حالی که پروژه‌های وزارت علوم، بهداشت و ورزش با پیشرفت‌های بالایی ۹۱ تا ۹۲ درصد در آستانه تکمیل قرار دارند، برخی حوزه‌ها از جمله محیط‌زیست، با فاصله قابل توجهی از میانگین پیشرفت مواجه‌اند. این مقام مسئول با اشاره به این موضوع هشدار داد: دستگاه‌هایی که منابع مالی دریافت کرده‌اند اما پیشرفت متناسب ندارند، باید در کوتاه‌ترین زمان روند اجرا را تسریع کنند؛ در غیر این صورت این موضوع در ارزیابی عملکرد مدیران لحاظ خواهد شد.

این تأکید، نشان‌دهنده تغییر رویکرد مدیریتی از «تخصیص محسوری» به «عملکرد محسوری» است؛ تغییری که می‌تواند مانع از انباشت پروژه‌های نیمه‌تمام در آینده شود.

عبور از اجرا به بهره‌برداری
معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان با تأکید بر اینکه نقطه عطف فعلی در روند توسعه استان، نه صرفاً پیشرفت پروژه‌ها، بلکه ورود آنها به مرحله بهره‌برداری است، افزود: با تکمیل تدریجی طرح‌ها، موج جدیدی از افتتاح پروژه‌های عمرانی در هفته‌های پیش رو آغاز خواهد شد. این پروژه‌ها طیفی از حوزه‌های حیاتی شامل حمل‌ونقل، آب، انرژی و خدمات عمومی را در بر می‌گیرند و هدف آن‌ها، ارتقای کیفیت

معاون

استاندار

سیستان و

بلوچستان در

گفت و گو

با «ایران»؛

با تخصص

بیش از ۱۰۳

درصدی

اعتبارات،

میانگین

پیشرفت

فیزیکی

پروژه‌های

مصوب

دولت

چهاردهم

در استان از

۷۵ درصد

عبور کرده و

پروژه راه‌آهن

چابهار-

زاهدان

به‌عنوان یکی

از مهم‌ترین

طرح‌های

ملی، به

مراحل پایانی

رسیده است

بشر

روایت حمید پارسانیا از شخصیت علمی شهید دکتر علی لاریجانی فیلسوفی با عقلانیت نظری و عملی

بادمان

سیدرادمش

گروه اندیشه

حمید پارسانیا، استاد حوزه و دانشگاه، در نشست «بررسی شخصیت علمی شهید دکتر علی لاریجانی» با تأکید بر وجوه علمی و فلسفی این چهره سیاسی، او را نمونه‌ای کم‌نظیر از پیوند عقلانیت نظری و کنش عملی در عرصه سیاست و فرهنگ دانست.

پارسانیا با اشاره به پیشینه علمی دکتر لاریجانی گفت که رساله دکتری او درباره «ریاضیات در فلسفه کانت» بوده است؛ موضوعی که نشان می‌داد لاریجانی صرفاً یک سیاستمدار اجرایی نبود، بلکه از پشتوانه‌ای جدی در فلسفه و اندیشه برخوردار بود. به اعتقاد او، همین عمق نظری، شخصیت

سیاسی لاریجانی را از بسیاری از مدیران هم‌عصرش متمایز می‌کرد. وی همچنین به خاطره‌ای از زمان انتخاب رئیس دانشگاه تهران اشاره کرد و گفت جمعی از اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی و حتی وزیر علوم، خواهان ریاست لاریجانی بر این دانشگاه بودند، اما او با کرامت از پذیرش این مسئولیت خودداری کرد و بعدها به دبیری شورای عالی امنیت

زندگی و کاهش فاصله استان با میانگین‌های توسعه‌ای کشور است. وی در ادامه با اشاره به آخرین وضعیت پروژه ملی دوم حریم در محور زاهدان - زابل - بیرجند اظهار کرد: نمونه مشخص این روند، پروژه ملی دوم حریم است که به‌زودی به بهره‌برداری می‌رسد و می‌تواند یکی از گلوگاه‌های ترافیکی مهم منطقه را برطرف کند. این پروژه از سال گذشته وارد فاز اجرایی شده و هم‌اکنون با پیشرفت فیزیکی مناسب در مراحل پایانی قرار دارد و بر اساس برنامه‌ریزی انجام‌شده، طی هفته آینده آماده بهره‌برداری خواهد بود.

اکبری با اشاره به سیاست‌های اجرایی استان در حوزه عمرانی تصریح کرد: برنامه‌ریزی مشخصی برای بهره‌برداری از پروژه‌های نیمه‌تمام انجام شده و بر این اساس، روند افتتاح تدریجی طرح‌های عمرانی در حوزه‌های مختلف آغاز می‌شود.

وی این پروژه‌ها را مرتبط با بخش‌های حمل‌ونقل، آب، انرژی شامل برق و گاز و سایر زیرساخت‌های توسعه‌ای عنوان کرد و گفت: هدف این است که پروژه‌ها به مرحله بهره‌برداری برسند تا آثار آن به‌صورت ملموس در زندگی مردم و شاخص‌های توسعه‌ای استان نمایان شود.

معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان تأکید کرد: هیچ‌گونه توقفی در روند اجرای پروژه‌ها پذیرفته نیست و دستگاه‌های اجرایی موظف‌اند با رویکرد نتیجه‌محور، پروژه‌ها را تا مرحله نهایی بهره‌برداری

فعال سازی ظرفیت‌های اقتصادی سیستان و بلوچستان

آنچه روند فعلی توسعه در سیستان و بلوچستان را متمایز می‌کند، پیوند میان توسعه زیرساختی و فعال‌سازی ظرفیت‌های اقتصادی استان است. سیستان و بلوچستان، با دسترسی به آب‌های آزاد، مرزهای فعال و منابع طبیعی گسترده، ظرفیت تبدیل شدن به یک قطب اقتصادی را دارد؛ اما تحقق این ظرفیت‌ها، وابسته به تکمیل زیرساخت‌هاست.

در این چهارچوب، پروژه‌های نه به‌عنوان هدف، بلکه به‌عنوان ابزار تعریف شده‌اند؛ ابزاری برای کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل، تسهیل تجارت، جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال. مجموع تحولات نشان می‌دهد که سیستان و بلوچستان در حال عبور از یک دوره «توقف توسعه» به مرحله «شتاب در اجرا» است؛ مسیری که اگر با همین رویکرد ادامه یابد، می‌تواند به یک تغییر پایدار منجر شود.

به گفته مسئولان استانی هیچ‌گونه توقفی در روند اجرای پروژه‌ها پذیرفته نیست و دستگاه‌ها موظف‌اند پروژه‌ها را تا مرحله نهایی بهره‌برداری پیگیری کنند. این گزاره‌ها می‌تواند چکیده رویکرد جدید در مدیریت توسعه استان دانست؛ رویکردی که اگر به‌درستی تداوم یابد، سیستان و بلوچستان را از حاشیه به متن توسعه کشور خواهد آورد.